

ХОРЕОГРАФІЧНА ЛЕКСИКОЛОГІЯ: ДИНАМІКА ФОРМУВАННЯ ТЕОРЕТИЧНИХ ЗАСАД

Косаковська Л.П.

кандидат мистецтвознавства, доцент,

доцент кафедри хореографії

Волинського національного університету імені Лесі Українки

м. Луцьк, Україна

Науково-мистецтвознавчий рівень підготовки сучасного фахівця в галузі хореографічного мистецтва передбачає поєднання ґрунтовних професійних знань і умінь із відповідним науковим та творчим доробком. Професійні знання становлять основу оволодіння фаховою майстерністю, що оцінюється рівнем узагальненості знання предмета викладання, його методики та специфіки відповідної термінології.

У зв'язку з цим особливому розгляду підлягає таке фундаментальне для хореографічного мистецтва поняття, як лексика, запозичене з лінгвістики, як і решта багатьох визначень, що стосуються словникового складу хореографічної мови. Не підлягає сумніву принципова розбіжність мови класичного та народного танцю, бального танцю минувшини та сучасної вільної хореографії. Проте, враховуючи специфіку образного мислення балетмейстера, можна уявити свідому дифузю лексичних новоутворень в усталену стилістику будь-якого танцювального жанру з метою створення нових лексичних моделей або нового значення того чи іншого хореографічного руху. Доктор мистецтвознавства, хореограф і педагог К. Ю. Василенка, який, прагнучи термінологічної упорядкованості, розглядає танцювальну лексику через образно-тематичний матеріал [1, 10], пов'язує його зі структурними функціями та з'ясовує історико-еволюційне підґрунтя.

К. Ю. Василенко цілком слушно визначає, що «танцювальна лексика не тільки створює оболонку образу, вона є формою його існування, тому питання образності лексики й хореографічного образу переростають у питання про роль лексики у його формуванні, створенні [1, 20].

Доречним буде згадати історію цього питання. Ще у 1964 році відбувся сьомий міжнародний конгрес з антропології та етнографії, на якому між іншим розглядалися й питання методики морфологічного та стилістичного аналізу народних танців. Доповіді вчених показали, що найактуальнішою проблемою, яка стоїть і зараз перед хореографами, є створення міжнародної системи запису танцю не лише як рухів, а передусім як художніх творів. Було висунуто навіть пропозицію створити «словник народної хореографічної лексики, в якому

визначилися б особливості його виконання іншими народами, враховуючи при цьому положення рук, ніг, корпусу і голови [3, 35]».

У тому, що питаннями, пов'язаними з лексикою танцю, має займатись спеціальна наука – хореографічна лексикологія, – переконаний і К. Василенко.

Проте практичного застосування у творчій діяльності митців ця наука ще не одержала через брак фахівців, які володіють комплексним науковим апаратом для розв'язання теоретичних і методичних питань, аналогічних тим, що вирішуються у лінгвістичних дослідженнях. Ліквідуючи цю прогалину та застосовуючи системний підхід до аналізу мовних явищ, зокрема зв'язок лексики із синтаксисом, К. Василенко зробив порівняльну класифікацію хореографічної лексики, визначив її образно-емоційну сутність як невербальний засіб інформації та спілкування. Серед основних проблемних питань дослідження К. Василенка можна виділити окремо ті, що стосуються розгляду лексики танцю в комплексі (руки, корпус, жест, поза, міміка) та відновлення структури народних танцювальних рухів, трансформацію побутових рухів та елементів національних ігор у хореографічні па [1, 24].

Таким чином перетинаються проблеми термінології та методології запису хореографічних творів. У даному випадку хореографічна лексика, на відміну від фото– та відео зйомки, виступає суб'єктивним засобом фіксування твору.

Отже, за допомогою хореографічної лексикології з'являється можливість вирішити чимало проблем, як-от: виявлення історичних закономірностей еволюційного розвитку лексики, з'ясування залежності танцювального руху від музики, визначення художніх особливостей першоелемента танцю – його лексики, з'ясування взаємозв'язків між лексикою і композиційною структурою танцю, вивчення принципів добору засобів виразності при створенні мистецького твору та багатьох інших.

Література:

1. Василенко К. Ю. Лексика українського народно-сценічного танцю. 3 вид. Київ : Мистецтво, 1996. 494 с.
2. Верховинець В. М. Теорія українського народного танцю. 5 вид. Київ : Муз. Україна, 1990. 150 с.
3. Гуменюк А. І. Назрілі питання хореографії Народна творчість та етнографія. 1964. № 6. С. 34–35.
4. Гуменюк А. І. Народне хореографічне мистецтво України Київ : АН УРСР, 1963. 235 с.

5. Косаковська Л. П. Хореографія Енциклопедія історії України: Т. Україна – українці. Кн. 1. / редкол.: В.А. Смолій та ін. Київ: Наук. думка, 2018. С. 400-407. (стаття).

ТАНЦЮВАЛЬНА ІМПРОВІЗАЦІЯ У СУЧАСНІЙ ХОРЕОГРАФІЇ

Котова С.В.

*старший викладач кафедри хореографії
Волинський національний університет імені Лесі Українки
м. Луцьк, Україна*

У наукових розвідках знаходимо витoki танцювальної імпровізації, які датуються ХІХ ТА ХХ століттям. Імпровізація притаманна всім різновидам хореографії та на усіх етапах їхнього розвитку. Танець в імпровізації – природне явище, в якому присутній відголос ще тих часів, коли танок був ритуальним, сакральним або зовсім побутовим процесом, а не сценічним дійством. Однак широкої популярності в хореографічній культурі імпровізація набула у ХХ – на початку ХХІ ст. та до сьогодні активно досліджується і використовується митцями сучасного танцю.

Імпровізація в контексті мистецтва досить відомий і поширений процес. Про нього написано досить мало і на це є безліч причин, які виникають із природи імпровізування.

Однією з провідних ознак естетики сучасної хореографії є імпровізаційність, що підтверджує важливість звернення до проблеми місця та ролі імпровізації в хореографії.

Проблему імпровізації, у тому числі і в хореографії, розглядали такі науковці як Г.Ф. Богданов, І. А. Герасимова, Ю. Н. Глущенко, І. О. Дубник, Г. А.Товстоногов, В. І.Уральська, І. М. Фоменко, В. Н. Харькін, Л. Н. Шаміна та ін..

Розглянемо дефініцію «імпровізація», що (лат. *improvisus* – непередбачений, несподіваний; англ. *improvisation* – імпровізація) – вид і танцювальна система сучасної хореографії американського походження. На сьогодні імпровізація у сучасній хореографії є творчим актом митця у момент виконання, без попередньої підготовки, танцювальна фантазія на тему. Це головний чинник для всієї сучасної хореографії (модерн джаз, перфоманс, хіп-хоп, контемпорарі, постмодерн, джаз, теп).

Як вид сучасної хореографії імпровізація поєднує сучасні танцювальні техніки: традиційну – М. Фокіна – імпровізація з